

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НОСАЧ Андрій Володимирович

УДК 342.5(477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ
БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ З ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Суми – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент,
заслужений діяч науки і техніки України
БАРАШ Євген Юхимович,
Інститут кримінально-виконавчої служби,
начальник інституту.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
МУЗИЧУК Олександр Миколайович,
Харківський національний
університет внутрішніх справ,
декан факультету № 1;

кандидат юридичних наук
Круглова Анна Євгенівна,
Міністерство внутрішніх справ України,
головний спеціаліст відділу організаційно-
аналітичної роботи Управління у справах
учасників антитерористичної операції.

Захист відбудеться 25 грудня 2017 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 55.051.07 Сумського державного університету за адресою: 40007, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного університету за адресою: 40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2.

Автореферат розісланий 24 листопада 2017 р.

В. о. секретаря
спеціалізованої вченої ради

М. І. Логвиненко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Загострення політичної та економічної ситуації в Україні, проведення на Сході держави антитерористичної операції вимагають реформування оборонної та правоохоронної систем, перегляду пріоритетів у діяльності суб'єктів, що виконують завдання з охорони незалежності та територіальної цілісності держави, забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян. За таких умов особливого значення набуває чітка регламентація правового статусу суб'єктів правоохоронної діяльності, їх повноважень, форм та методів діяльності. Необхідно оптимізувати завдання та функції, структуру та чисельність правоохоронних органів, забезпечити їх взаємодію та координацію, покращити соціальне, фінансове та матеріально-технічне забезпечення з тим, щоб привести їх у відповідність до кращих світових стандартів та внутрішньодержавних потреб. Саме це сприятиме ефективній реалізації правоохоронної функції держави, в тому числі щодо протидії тероризму як одному з найбільш негативних явищ, що підриває національну безпеку.

Діяльність Служби безпеки України, як провідного суб'єкта у сфері протидії злочинам проти основ національної безпеки, сьогодні потребує реформування в напрямку чіткого визначення пріоритетних напрямків її роботи, правової регламентації форм адміністративної діяльності, в тому числі з протидії тероризму. Необхідно вдосконалити як правові, так і організаційні форми її адміністративної діяльності, враховуючи національні надбання в цій сфері, а також зарубіжний досвід. Усе вищевказане свідчить про актуальність та необхідність проведення комплексного дослідження адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки з протидії тероризму.

Окремі питання забезпечення законності та правопорядку в державі, протидії злочинності, в тому числі тероризму, досліджували вітчизняні і зарубіжні вчені: М. І. Ануфрієв, О. М. Бандурка, Є. Ю. Бараш, А. В. Басов, О. В. Батраченко, М. М. Бурбика, Ю. В. Гаруст, А. П. Головін, І. П. Голосніченко, Н. В. Гришина, С. Д. Гусарєв, Б. В. Деревянко, В. О. Заросило, Є. В. Зозуля, Р. А. Калюжний, Т. А. Кобзева, Ю. І. Коваленко, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, Т. М. Кравцова, А. Є. Круглова, А. М. Куліш, В. І. Курило, М. І. Логвиненко, Р. С. Мельник, О. М. Музичук, В. І. Олефір, В. В. Пахомов, О. С. Проневич, О. М. Резнік, Ю. І. Римаренко, Г. П. Ситник, В. О. Січкарь, Ю. С. Смирнов, А. О. Собакарь, М. В. Старинський, С. Г. Стеценко, О. Д. Терещук, Ю. О. Тихомиров, В. Г. Фатхутдінов, О. С. Федченко, В. Д. Чернадчук, Ю. С. Шемшученко, С. С. Шоптенко, О. С. Юнін, О. Н. Ярмиш тощо. Проте, незважаючи на велику кількість проведених досліджень особливостей адміністративно-правової протидії

злочинності, в тому числі тероризму, багато аспектів у цій сфері потребують додаткового вивчення. Так, поза увагою науковців залишилися проблемні питання адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму. Потребують уточнення особливості змісту, мети, завдань та принципів діяльності Служби безпеки з протидії тероризму, її компетенція у досліджуваній сфері, система правових та організаційних форм такої діяльності, взаємодія з іншими правоохоронними структурами, органами державної влади та громадськістю у сфері протидії тероризму тощо. Крім того, наразі є актуальним питання удосконалення адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду.

Таким чином, необхідність покращення правових та організаційних засад діяльності Служби безпеки України, недостатня розробленість теоретичних положень та недосконалість правового регулювання у цій сфері обумовлюють актуальність проведення комплексного дослідження особливостей реалізації адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Роботу виконано відповідно до Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., плану науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства України та відповідних підзаконних нормативно-правових актів, досвіду правового регулювання діяльності правоохоронних органів зарубіжних країн, узагальнення практики їх реалізації визначити сутність та особливості реалізації Службою безпеки України адміністративно-правових форм діяльності з протидії тероризму.

Для досягнення поставленої мети в дисертації необхідно вирішити такі комплексні *задачі*:

– встановити зміст та особливості протидії тероризму як окремого напрямку правоохоронної діяльності;

- визначити мету, завдання та принципи діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму;
- розкрити особливості компетенції Служби безпеки України з протидії тероризму;
- окреслити правове забезпечення адміністративної діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму;
- узагальнити види адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму;
- опрацювати правові форми адміністративної діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму;
- охарактеризувати організаційні форми реалізації Службою безпеки України правоохоронної функції з протидії тероризму;
- визначити напрямки удосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує діяльність Служби безпеки України з протидії тероризму;
- вивчити зарубіжний досвід протидії тероризму та запропонувати можливості його використання в Україні;
- окреслити шляхи розвитку форм взаємодії Служби безпеки України з органами державної влади та громадськістю у сфері протидії тероризму.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у сфері діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму.

Предметом дослідження є адміністративно-правові форми діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму.

Методи дослідження. Для досягнення мети та завдань дисертаційного дослідження та об'єктивності наукових результатів у роботі використано комплекс загальних та спеціальних методів пізнання. Системний підхід до їхнього застосування дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми, здійснити ґрунтовний аналіз адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму. Так, за допомогою гносеологічного методу дослідження було з'ясовано поняття, особливості, мету, завдання та принципи адміністративної діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму (підрозділи 1.1, 1.2). За допомогою логіко-семантичного методу та методу сходження від абстрактного до конкретного визначено поняття адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму та охарактеризовано їх види (підрозділи 1.1, 2.1 – 2.3, 3.3). Використання аналітичного методу дозволило охарактеризувати завдання, принципи та компетенцію Служби безпеки України у сфері протидії тероризму

(підрозділи 1.2, 1.3). Системно-структурний метод допоміг дослідити правові та організаційні форми діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму (підрозділи 2.1 – 2.3). Структурно-функціональний аналіз надав можливість визначити відповідність нормативно-правових актів у сфері діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму реальним суспільним відносинам у цій сфері (підрозділи 1.4, 3.1). Для формування пропозицій щодо удосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує діяльність Служби безпеки України з протидії тероризму, використовувався метод документального аналізу (підрозділи 2.2, 3.1, 3.2). Порівняльно-правовий метод використовувався з метою визначення позитивного зарубіжного досвіду протидії тероризму та можливостей його запровадження в Україні (підрозділ 3.2). Використання індуктивного методу дозволило підтвердити висновок про необхідність удосконалення адміністративного законодавства у сфері діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму (підрозділи 3.1, 3.2).

Науково-теоретичне підґрунтя для виконання дисертації становлять загальнотеоретичні наукові праці, розробки провідних фахівців у галузі теорії держави і права, науки управління, конституційного права, адміністративного права та процесу, кримінального права та процесу, інших галузевих правових наук. Нормативною основою наукового дослідження стали: Конституція України, міжнародні нормативно-правові акти, законодавчі акти, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, відомчі підзаконні нормативно-правові акти.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять узагальнення практичної діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму, політико-правова публіцистика, довідкові видання. У ході підготовки дисертації автором використано власний досвід практичної роботи в органах та підрозділах Служби безпеки України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є одним із перших комплексних досліджень змісту та особливостей адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму та шляхів їх удосконалення. У результаті проведеного наукового дослідження сформульовано ряд нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основними з них є наступні:

вперше:

– протидію тероризму як напрямок правоохоронної діяльності визначено комплексом заходів економічного, політичного, соціального, виховного, правового, інформаційного та іншого характеру, що

реалізуються суб'єктами антитерористичної діяльності та спрямовані на профілактику, попередження, виявлення та припинення планування, організації, підготовки та реалізації терористичних актів, підбурювання до їх учинення, організації незаконних збройних формувань, злочинних угруповань чи організованих злочинних груп для вчинення терористичних актів, пропаганди і поширення ідеології тероризму, фінансування та іншого сприяння тероризму, а також забезпечення притягнення винних осіб до відповідальності та усунення причин і умов, які сприяли терористичній діяльності;

– адміністративно-правові форми діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму визначено як зовнішнє вираження їх діяльності з профілактики, попередження, виявлення та припинення будь-яких терористичних дій, забезпечення притягнення винних осіб до відповідальності, встановлення та усунення причин і умов, які сприяли даним протиправним діянням;

– з'ясовано, що індивідуально-правовими актами Служби безпеки України у сфері протидії тероризму є зумовлені певними подіями, видані компетентними посадовими особами та адресовані чітко визначеній особі (колу осіб) правові акти, що застосовуються з використанням різних методів адміністративної діяльності та спрямовані на виникнення, зміну чи припинення адміністративних правовідносин у сфері ефективної діяльності її підрозділів щодо протидії тероризму;

удосконалено:

– визначення нормативно-правових актів Служби безпеки України у сфері протидії тероризму, під якими запропоновано розуміти офіційні документи, видані її компетентними посадовими особами у письмовій формі відповідно до встановленої законодавством процедури, які встановлюють, змінюють або припиняють певні правила поведінки чи роз'яснюють порядок застосування певних норм у сфері профілактики, попередження, виявлення та припинення терористичних дій, притягнення винних у їх вчиненні осіб до відповідальності та тягнуть за собою настання юридичних наслідків для осіб, яких вони стосуються;

– систему вимог законності, що ставляться до індивідуальних актів, а саме: мають бути видані компетентною посадовою особою в межах її повноважень; мають відповідати чинному законодавству; видаються з дотриманням відповідної процедури; їх застосування має бути доцільним в даній ситуації; повинні мати належне оформлення та встановлену форму;

– перелік вимог до інформаційно-аналітичної роботи в Службі безпеки України, до яких віднесено наступні: достовірність та повнота

обробки інформації; комплексність аналізу; співставність інформації; застосування при дослідженні інформації різних методів; систематичність обробки інформації; спрямованість на підвищення ефективності роботи Служби, виявлення та усунення недоліків у цій сфері;

– систему основних форм взаємодії Служби безпеки України з органами державної влади та громадськістю у сфері протидії тероризму, до яких віднесено наступні: координація дій щодо протидії та припинення тероризму; обмін інформацією та формування баз даних; укладення міжнародних договорів про співробітництво у сфері боротьби з тероризмом; розробка спільних управлінських рішень та забезпечення їх реалізації; правопросвітницька робота; контрольно-наглядова діяльність; *дістали подальшого розвитку:*

– розкриття цілей діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму, серед яких: виявлення та усунення причин і умов, що можуть призвести до проявів тероризму; захист людини і громадянина, суспільства і держави від тероризму; попередження, своєчасне виявлення і запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам безпеці України; мінімізація суспільно небезпечних наслідків терористичних дій; налагодження дієвої взаємодії між уповноваженими органами державної влади, органами місцевого самоврядування і громадськістю та розширення міжнародного співробітництва у сфері протидії тероризму; організація міжнародного співробітництва у сфері протидії тероризму; припинення розвідувальних, терористичних та інших протиправних посягань спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на державну безпеку України тощо;

– визначення спеціальних принципів діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму, до яких віднесено принципи: поєднання гласності і конспірації; комплексного використання правових, профілактичних та організаційних заходів; співрозмірності заходів щодо захисту державної безпеки реальним і потенційним загрозам; пріоритетності прав і свобод осіб; поєднання єдиноначальності і колегіальності; співробітництва з іноземними державами та міжнародними організаціями, які здійснюють боротьбу з тероризмом;

– напрями взаємодії Служби безпеки України з іншими суб'єктами у сфері протидії тероризму, серед яких: запобігання терористичній діяльності або фінансуванню тероризму; виявлення і припинення терористичних дій та загроз; встановлення осіб, які вчинили або можуть вчинити терористичні дії, контроль за їх рухом; забезпечення усунення наслідків протиправних дій; обмін інформацією; контроль за дотриманням порядку перетинання державних кордонів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес і можуть бути використані у:

- науково-дослідній сфері – як основа для подальшого розроблення шляхів удосконалення адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму (*акт впровадження Кримінологічної асоціації України від 23.02.2017 р.*);

- правотворчості – в ході внесення змін і доповнень до законодавства, що регламентує адміністративну діяльність Служби безпеки України з протидії тероризму (*акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права від 20.04.2017 р.*);

- правозастосовній діяльності – з метою покращення практичної діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму (*акт впровадження в діяльність Служби безпеки України від 25.05.2017 р.*);

- навчальному процесі – під час проведення занять та підготовки навчальної літератури з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Судові та правоохоронні органи», вони вже використовуються у ході проведення занять із вищевказаних дисциплін у Сумському державному університеті та Харківському національному університеті внутрішніх справ (*акти впровадження Сумського державного університету від 24.03.2017 р. та Харківського національного університету внутрішніх справ від 30.03.2017 р.*).

Апробація результатів дисертації. Підсумки розроблення проблеми в цілому, окремих її аспектів, одержані узагальнення і висновки було оприлюднено на науково-практичних конференціях: «Право, суспільство і держава» (Київ, 2015); «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики» (Одеса, 2016); «Правова система України: сучасні тенденції та фактори розвитку» (Запоріжжя, 2017); «Сучасні проблеми адміністративного права та процесу» (Харків, 2017).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено у шести статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, та чотирьох тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, поділених на 10 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 222 сторінки. Список використаних джерел складається із 211 найменувань і займає 23 сторінки, додатки розташовано на 11 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертаційного дослідження, характеризується ступінь вивчення проблеми, визначаються зв'язок із науковими програмами, планами та темами, об'єкт, предмет, мета, задачі, окреслюються науково-теоретична база та методи дослідження, наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, наводяться дані про апробацію результатів дисертації та наукові публікації.

Розділ 1 «Загальна характеристика адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму» складається з чотирьох підрозділів і присвячений аналізу сутності та особливостей протидії тероризму як окремого напрямку адміністративної діяльності Служби безпеки України, його мети, завдань, принципів та правового регулювання.

У *підрозділі 1.1 «Зміст та особливості протидії тероризму як окремого напрямку правоохоронної діяльності»* розглянуто зміст та особливості правоохоронної діяльності та її окремого напрямку – протидії злочинності, у тому числі тероризму.

Правоохоронну діяльність охарактеризовано як здійснювану спеціально уповноваженими органами державну діяльність, що реалізується через застосування певних засобів впливу з метою забезпечення охорони прав, свобод та законних інтересів особи.

З'ясовано, що протидія правопорушенням та злочинам об'єднує функціонування всіх правоохоронних органів щодо попередження, виявлення та припинення протиправних діянь, усунення причин та умов, що сприяють їх учиненню, вжиття інших заходів, які забезпечуватимуть дотримання законності у відповідній підвідомчій їм сфері.

Встановлено, що протидія злочинності охоплює комплекс заходів, різних за своєю природою та змістом, спрямованих на мінімізацію ризиків порушення законів, виявлення та припинення протиправних діянь, усунення їх шкідливих наслідків. Суб'єкти протидії злочинності діють в окремих підвідомчих їм сферах, але водночас вони постійно взаємодіють для досягнення максимального результату дотримання законності та правопорядку в державі.

У *підрозділі 1.2 «Мета, завдання та принципи діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму»* на основі аналізу національного та міжнародного законодавства встановлено мету діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму, а також визначено конкретні цілі її функціонування у досліджуваній сфері.

Проаналізовано правові норми, які закріплюють завдання правоохоронних органів, у тому числі Служби безпеки України, у сфері протидії тероризму, та запропоновано їх систематизувати на основі поділу на загальні та спеціальні, а також на безпосередні та опосередковані. Визначено, що пріоритетність завдань визначається ситуацією, яка склалася в державі, наявністю потенційних загроз національній безпеці чи територіальній цілісності.

З'ясовано, що принципи протидії злочинності, у тому числі тероризму, характеризуються наступними ознаками: закріплені в нормах національного та міжнародного законодавства; визначають основоположні засади функціонування правоохоронних та інших органів з протидії злочинності; реалізуються системою спеціально утворених суб'єктів владних повноважень; є обов'язковими для виконання та забезпечуються можливістю застосування державного примусу. Усі принципи адміністративної діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму систематизовано на основі їх поділу на загальні та спеціальні. До першої групи віднесено наступні принципи: верховенства права; законності; гуманізму; демократизму; поваги до прав і гідності особи; юридичної рівності; гласності; об'єктивності; професіоналізму та компетентності; незалежності суб'єктів правоохорони; невтручання у внутрішні справи держави. За призначенням принципи діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму розподілено на функціональні та організаційні.

У *підрозділі 1.3 «Компетенція Служби безпеки України з протидії тероризму»* аналізуються зміст та особливості компетенції Служби безпеки України з протидії тероризму, система її повноважень у досліджуваній сфері.

Визначено поняття та ознаки компетенції суб'єкта владних повноважень.

Встановлено, що до структури компетенції входять повноваження державно-владного суб'єкта та предмети відання.

Зроблено висновок, що основою компетенції Служби безпеки України з протидії тероризму є широкий комплекс її прав та обов'язків, які закріплені в різноманітних законодавчих актах та визначають особливості її роботи з тих чи інших питань попередження, виявлення або припинення будь-яких терористичних проявів.

Здійснено класифікацію прав та обов'язків Служби безпеки України з протидії тероризму за спрямованістю, за значенням для протидії тероризму, за колом суб'єктів, за часовими межами.

У підрозділі 1.4 «Правове забезпечення адміністративної діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму» аналізується система нормативно-правових актів, які регламентують діяльність Служби безпеки України з протидії тероризму.

З'ясовано, що правовими засадами адміністративної діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму є сукупність нормативно-правових актів, які закріплюють її завдання, функції, принципи, компетенцію, форми та методи діяльності, порядок функціонування та інші аспекти її роботи в даному напрямку.

Визначено конституційні засади адміністративної діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму.

Встановлено, що міжнародні правові акти регламентують спільну діяльність держав з протидії тероризму, виявлення та передачу осіб, які вчиняють терористичні акти, забезпечення притягнення їх до відповідальності, відновлення такими діями прав та свобод громадян, розроблення та реалізацію програм та інших актів щодо попередження та припинення терористичних проявів тощо.

Проаналізовано систему нормативно-правових актів, які регулюють діяльність Служби безпеки України з протидії тероризму, та запропоновано їх класифікацію.

Визначено місце адміністративних норм у системі правових актів, що регулюють досліджувані правовідносини.

Розділ 2 «Види та особливості реалізації адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму» складається з трьох підрозділів і присвячений аналізу змісту правових та організаційних форм адміністративної діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму.

У підрозділі 2.1 «Система адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму: проблеми класифікації» на основі аналізу наукових праць з даного питання та чинного законодавства визначено поняття та систему адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму.

На основі аналізу наукових праць визначено зміст та особливості форм адміністративної діяльності.

Адміністративно-правові форми діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму запропоновано класифікувати за призначенням. Виокремлено нормативні, функціональні та організаційні форми.

У підрозділі 2.2 «Правові форми адміністративної діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму» визначено поняття та ознаки

нормативно-правового акта, а також повноваження Служби безпеки України з їх видання у сфері протидії тероризму, основні їх види.

Встановлено, що законодавством нормотворчі повноваження у сфері протидії тероризму надано Центральному управлінню Служби безпеки України та Антитерористичному центру, що діє при ньому.

Визначено зміст та особливості індивідуальних правових актів. Проаналізовано основні види таких актів у діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму. З'ясовано вимоги їх законності.

Зроблено висновок, що індивідуальні правоохоронні акти спрямовані на забезпечення виконання завдань Служби безпеки з протидії тероризму та зазвичай встановлюють певні обмеження для осіб, щодо яких вони застосовуються. Акти-регулятори ж спрямовані на забезпечення ефективної роботи підрозділів Служби з протидії тероризму.

Проаналізовано зміст, особливості та види юридично значущих дій у діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму.

У підрозділі 2.3 *«Організаційні форми реалізації Службою безпеки України правоохоронної функції з протидії тероризму»* визначено зміст та види організаційних форм адміністративної діяльності суб'єктів владних повноважень, у тому числі Служби безпеки України у сфері протидії тероризму.

Проаналізовано зміст та порядок реалізації процедури розгляду звернень громадян у діяльності Служби безпеки України.

Досліджено зміст та особливості реалізації таких організаційних форм, як проведення нарад, оприлюднення інформації та інформаційно-аналітична робота.

Обґрунтовано, що організаційні форми адміністративної діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму є невід'ємною частиною її роботи, яка покликана забезпечити реалізацію правових форм та здійснення оперативного управління підрозділами в даному напрямку. Незважаючи на те, що дані форми не тягнуть за собою настання правових наслідків, їх невиконання може зумовити скасування управлінських рішень та правових актів як неправомірних. Встановлено, що організаційні форми можуть передувати правовим, а також реалізовуватися як їх наслідок.

Розділ 3 «Шляхи удосконалення адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму» складається з трьох підрозділів і присвячений визначенню шляхів удосконалення адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з урахуванням національного та зарубіжного досвіду.

У підрозділі 3.1 *«Удосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує діяльність Служби безпеки з протидії тероризму»* аналізується чинне законодавство, яке регулює діяльність Служби безпеки України з протидії тероризму, визначаються його недоліки та шляхи їх усунення.

Проаналізовано систему нормативно-правових актів, які становлять правову основу адміністративної діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму.

Обґрунтовано пропозиції щодо внесення змін до Закону України «Про Службу безпеки України», оновлення Концепції боротьби з тероризмом, ухвалення Концепції профілактики правопорушень в Україні та ряду інших змін у чинному законодавстві, що регулює правовідносини у досліджуваній сфері.

У підрозділі 3.2 *«Зарубіжний досвід протидії тероризму та можливості його використання в Україні»* досліджено адміністративно-правові засади протидії тероризму в різних державах.

Проаналізовано зарубіжний досвід адміністративно-правових засад протидії тероризму та обґрунтовано можливості його запровадження в Україні.

У підрозділі 3.3 *«Шляхи розвитку форм взаємодії Служби безпеки з органами державної влади та громадськістю у сфері протидії тероризму»* проаналізовано правові та організаційні засади взаємодії Служби безпеки з органами державної влади та громадськістю з питань протидії тероризму.

З'ясовано, що взаємодія в діяльності правоохоронних органів реалізується з метою якнайшвидшого виконання поставлених перед суб'єктами завдань з метою досягнення максимального результату з найменшим використанням сил та засобів.

Визначено поняття, ознаки, види, основні форми та напрямки взаємодії Служби безпеки з органами державної влади та громадськістю у сфері протидії тероризму.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання – визначення сутності та особливостей адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму, вироблено пропозиції і рекомендації щодо їх удосконалення.

Аргументовано, що основними ознаками правоохоронної діяльності є наступні: здійснюється спеціально уповноваженими державою суб'єктами; реалізується у чіткій відповідності із законодавством; має

владний характер та може супроводжуватися застосуванням заходів впливу; публічність; реалізується в чіткій відповідності до встановлених процедур; спрямована на охорону прав, свобод та законних інтересів особи і держави.

Правоохоронну діяльність визначено як публічну, професійну, державно-владну діяльність спеціально уповноважених суб'єктів, що реалізується з метою забезпечення законності та правопорядку, охорони прав, свобод та законних інтересів осіб і держави відповідно до встановлених законодавством компетенції та процедур.

Доведено, що основними напрямками правоохоронної діяльності є: попередження, виявлення та припинення правопорушень; оперативно-розшукова діяльність та досудове розслідування, провадження у справах про адміністративні правопорушення; виконання рішень судів та постанов у справах про адміністративні правопорушення; контрольно-наглядова діяльність; охорона публічного порядку та публічної безпеки; надання правової допомоги.

Протидію тероризму як напрямок правоохоронної діяльності визначено як комплекс заходів економічного, політичного, соціального, виховного, правового, інформаційного та іншого характеру, що реалізуються суб'єктами антитерористичної діяльності та спрямовані на профілактику, попередження, виявлення та припинення планування, організації, підготовки та реалізації терористичних актів, підбурювання до їх учинення, організації незаконних збройних формувань, злочинних угруповань чи організованих злочинних груп для вчинення терористичних актів, пропаганди і поширення ідеології тероризму, фінансування та іншого сприяння тероризму, а також забезпечення притягнення винних осіб до відповідальності та усунення причин і умов, які сприяли терористичній діяльності.

Встановлено, що метою діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму є виявлення та усунення причин і умов, що можуть призвести до проявів тероризму, попередження та припинення терористичних дій, виявлення осіб, що їх вчиняють, та забезпечення притягнення їх до відповідальності.

Визначено, що цілями діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму є: виявлення та усунення причин і умов, що сприяють тероризму; захист людини і громадянина, суспільства і держави від тероризму; попередження, своєчасне виявлення і запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам безпеці України; мінімізація суспільно небезпечних наслідків терористичних дій; налагодження дієвої взаємодії між суб'єктами протидії тероризму, уповноваженими органами державної

влади, органами місцевого самоврядування, міжнародними і зарубіжними органами та організаціями, громадськістю у сфері протидії тероризму; організація міжнародного співробітництва у сфері протидії тероризму; припинення розвідувальних, терористичних та інших протиправних посягань спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на державну безпеку України.

Визначено систему спеціальних принципів діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму, до якої віднесено принципи: поєднання гласності і конспірації; комплексного використання правових, профілактичних та організаційних заходів; співрозмірності заходів щодо захисту державної безпеки реальним і потенційним загрозам; пріоритетності прав і свобод осіб; поєднання єдиноначальності і колегіальності; співробітництва з іноземними державами та міжнародними організаціями, які здійснюють боротьбу з тероризмом.

Адміністративні форми діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму визначено як зовнішнє вираження їх діяльності з профілактики, попередження, виявлення, припинення будь-яких терористичних дій, забезпечення притягнення винних осіб до відповідальності, встановлення та усунення причин і умов, які сприяли даним протиправним діям.

Констатовано, що основними ознаками нормативно-правових актів, у тому числі виданих Службою безпеки України, є наступні: це офіційний документ, виданий компетентною посадовою особою Служби безпеки України; встановлює, змінює або скасовує певні правила поведінки або роз'яснює порядок застосування норм законодавства; має письмову форму; виноситься відповідно до встановленої процедури; має загальну або індивідуальну спрямованість на досягнення певного результату у сфері протидії тероризму.

Обґрунтовано, що індивідуально-правовими актами Служби безпеки України у сфері протидії тероризму є зумовлені певними подіями, видані компетентними посадовими особами та адресовані чітко визначеній особі (колу осіб) правові акти, що застосовуються з використанням різних методів адміністративної діяльності та спрямовані на виникнення, зміну чи припинення адміністративних правовідносин у сфері ефективної діяльності її підрозділів щодо протидії тероризму.

Виявлено, що до індивідуальних актів ставиться ряд вимог їх законності, а саме: мають бути видані компетентною посадовою особою в межах її повноважень; мають відповідати чинному законодавству; видаються з дотриманням відповідної процедури; їх застосування має

бути доцільним у даній ситуації; повинні мати належне оформлення та встановлену форму.

Організаційні форми реалізації Службою безпеки України правоохоронної функції з протидії тероризму визначено як зовнішнє вираження її управлінської діяльності, спрямоване на забезпечення реалізації правових форм її функціонування в межах компетенції відповідних посадових осіб.

Наголошується, що основними організаційними формами, що застосовуються в діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму, є: розгляд звернень громадян; проведення конференцій, семінарів, тренінгів з питань протидії тероризму; проведення нарад, у тому числі міжвідомчих; оприлюднення інформації з питань діяльності Служби безпеки України в даному напрямку в межах, визначених законодавством; інформаційно-аналітична робота; діловодство; матеріально-технічні операції.

Акцентовано увагу на тому, що інформаційно-аналітична робота в Службі безпеки України має відповідати наступним вимогам: достовірність та повнота обробки інформації; комплексність аналізу; співставність інформації; застосування при дослідженні інформації різних методів; систематичність обробки інформації; спрямованість на підвищення ефективності роботи Служби, виявлення та усунення недоліків у цій сфері.

Визначено недоліки адміністративно-правового регулювання діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму та запропоновано наступні шляхи їх усунення: закріпити систему загальних завдань з протидії тероризму в Законі України «Про боротьбу з тероризмом»; систематизувати принципи діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму, виклавши їх у Законі України «Про боротьбу з тероризмом» як узагальнюючому нормативно-правовому акті в досліджуваній сфері; систематизувати права та обов'язки Служби безпеки України з протидії тероризму; запровадити застосування адміністративних договорів у діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму; оновити Концепцію боротьби з тероризмом, схвалену Указом Президента України від 25 квітня 2013 р. № 230/2013; запровадити позитивний міжнародний досвід у сфері протидії тероризму.

Враховуючи позитивний зарубіжний досвід у сфері протидії тероризму, визначено за доцільне: привести чинне законодавство в досліджуваній сфері у відповідність до міжнародних стандартів, що дозволить забезпечити ефективну міжнародну взаємодію з питань протидії тероризму; забезпечити впровадження наукових розробок та

зарубіжного досвіду з питань протидії тероризму; регламентувати проведення спеціальних операцій; удосконалити інститут невідворотності покарання за вчинення терористичних актів, незважаючи на жодні обставини; створити в структурі Національної поліції спеціальний підрозділ, який би займався протидією організованій злочинності та забезпеченням внутрішньої безпеки держави від терористичних діянь.

Взаємодію Служби безпеки з органами державної влади та громадськістю у сфері протидії тероризму визначено як засновану на національних та міжнародних правових актах узгоджену за метою, місцем та часом її спільну діяльність з іншими не підпорядкованими їй компетентними суб'єктами, що реалізується з метою профілактики, попередження, виявлення та припинення терористичних дій, забезпечення притягнення винних осіб до відповідальності, встановлення причин та умов, що сприяли вчиненню таких дій, їх усунення, та полягає у вчиненні спільних дій, об'єднанні сил та засобів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Носач А. В. Принципи діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму / А. В. Носач // Наука і правоохорона. – 2015. – № 1 (28). Ч. 2. – С. 69–75.
2. Носач А. В. Система адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму / А. В. Носач // Наше право. – 2016. – № 5. – С. 83–87.
3. Носач А. В. Правовое обеспечение административной деятельности Службы безопасности Украины по противодействию терроризму / А. В. Носач // Право и Закон. – 2016. – № 4. – С. 63–67.
4. Носач А. В. Противодействие терроризму как отдельное направление правоохранительной деятельности / А. В. Носач // Власть и общество (История, Теория, Практика). – 2017. – № 1 (41). – С. 178–190.
5. Носач А. В. Компетенція Служби безпеки України з протидії тероризму / А. В. Носач // Наше право. – 2017. – № 1. – С. 153–158.
6. Носач А. В. Форми взаємодії Служби безпеки України з органами державної влади та громадськістю у сфері протидії тероризму / А. В. Носач // Європейські перспективи. – 2017. – № 2. – С. 72–78.
7. Носач А. В. Напрямки взаємодії Служби безпеки України з іншими суб'єктами у сфері протидії тероризму / А. В. Носач // Право, суспільство і держава: форми взаємодії : міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16–17 січ. 2015 р.). – К. : Центр прав. наук. дослідж., 2015. – С. 68–70.

8. Носач А. В. Завдання Служби безпеки України з протидії тероризму / А. В. Носач // Актуальні питання правової теорії та юридичної практики : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, Україна, 12–13 серп. 2016 р.). – О. : ГО «Причорноморська фундація права», 2016. – С. 93–95.

9. Носач А. В. Проблеми класифікації форм адміністративної діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму / А. В. Носач // Правова система України: сучасні тенденції та фактори розвитку : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24–25 лют. 2017 р.). – Запоріжжя : Запоріж. міська громад. орг. «Істина», 2017. – С. 73–76.

10. Носач А. В. Особливості взаємодії Служби безпеки України з органами державної влади та громадськістю у сфері протидії тероризму / А. В. Носач // Сучасні проблеми адміністративного права та процесу : тези доп. учасників Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 черв. 2017 р.) / МВС України ; Харк. нац. ун-т внутр. справ ; каф. адмін. права та процесу ф-ту № 3. – Х. : ХНУВС, 2017. – С. 243–247.

АНОТАЦІЯ

Носач А. В. Адміністративно-правові форми діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Сумський державний університет. – Суми, 2017.

Дисертацію присвячено аналізу змісту та особливостей адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму. У роботі охарактеризовано зміст та особливості протидії тероризму як окремого напрямку правоохоронної діяльності. Визначено мету, завдання та принципи діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму. Досліджено компетенцію Служби безпеки України з протидії тероризму. Проаналізовано правове забезпечення адміністративної діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму. Визначено систему адміністративно-правових форм діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму. Охарактеризовано правові форми адміністративної діяльності Служби безпеки України з протидії тероризму. Проаналізовано організаційні форми реалізації Службою безпеки України правоохоронної функції з протидії тероризму. Визначено шляхи удосконалення адміністративного законодавства, яке регламентує діяльність Служби безпеки з протидії тероризму. Проаналізовано зарубіжний досвід протидії тероризму та можливості його використання в

Україні. З'ясовано шляхи розвитку форм взаємодії Служби безпеки з органами державної влади та громадськістю у сфері протидії тероризму.

Ключові слова: Служба безпеки України, тероризм, протидія тероризму, принципи, компетенція, повноваження, адміністративно-правова форма, організаційні форми, нормативно-правовий акт, індивідуально-правовий акт, інформаційно-аналітична робота, взаємодія.

АННОТАЦІЯ

Носач А. В. Адміністративно-правові форми діяльності Служби безпеки України по протидії тероризму. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Сумской государственной университет. – Сумы, 2017.

Диссертация посвящена анализу содержания и особенностей административно-правовых форм деятельности Службы безопасности Украины по протидії тероризму. В работе охарактеризованы содержание и особенности протидії тероризму как отдельного направления правоохранительной деятельности, под которым предложено понимать комплекс мер экономического, политического, социального, воспитательного, правового, информационно-пропагандистского и иного характера, реализуемых субъектами антитеррористической деятельности и направленных на профилактику, предупреждение, выявление и пресечение планирования, организации, подготовки и реализации террористических актов, подстрекательства к их совершению, организации незаконных вооруженных формирований, преступных группировок или организованных преступных групп для совершения террористических актов, пропаганды и распространения идеологии терроризма, финансирования и другого содействия терроризму, а также обеспечения привлечения виновных лиц к ответственности и устранения причин и условий, способствовавших террористической деятельности. Определены цели, задачи и принципы деятельности Службы безопасности Украины по протидії тероризму. Исследована компетенция Службы безопасности Украины по протидії тероризму. Проанализировано правовое обеспечение административной деятельности Службы безопасности Украины по протидії тероризму. Определена система административно-правовых форм деятельности Службы безопасности Украины по протидії тероризму. Охарактеризованы правовые формы

административной деятельности Службы безопасности Украины по противодействию терроризму. Проанализированы организационные формы реализации Службой безопасности Украины правоохранительной функции по противодействию терроризму. Определены пути совершенствования административного законодательства, регламентирующего деятельность Службы безопасности по противодействию терроризму. Проанализирован зарубежный опыт противодействия терроризму и возможности его использования в Украине. Выяснены пути развития форм взаимодействия Службы безопасности с органами государственной власти и общественностью в сфере противодействия терроризму.

Ключевые слова: Служба безопасности Украины, терроризм, противодействие терроризму, принципы, компетенция, полномочия, административно-правовая форма, организационные формы, нормативно-правовой акт, индивидуально-правовой акт, информационно-аналитическая работа, взаимодействие.

SUMMARY

Nosach A. V. Administrative and Legal Forms of the Activity of the Security Service of Ukraine on Counteracting Terrorism. – Manuscript.

The thesis for a candidate's degree by the specialty 12.00.07 – administrative law and procedure; financial law; informational law – Sumy State University. – Sumy, 2017.

The thesis is focused on the analysis of the content and peculiarities of administrative and legal forms of the activities of the Security Service of Ukraine on counteracting terrorism. The author of the paper has characterized the content and features of the counteraction to terrorism as a separate area of law enforcement activity. The objective, tasks and principles of the activity of the Security Service of Ukraine on counteracting terrorism have been determined. The competence of the Security Service of Ukraine to counteract terrorism has been researched. The legal guaranteeing of administrative activity of the Security Service of Ukraine for combating terrorism has been analyzed. The system of administrative and legal forms of the activity of the Security Service of Ukraine on counteracting terrorism has been determined. The legal forms of administrative activity of the Security Service of Ukraine for combating terrorism have been characterized. The author has analyzed organizational forms of the implementation of law enforcement function for counteracting terrorism by the Security Service of Ukraine. The ways of improving administrative legislation, which regulates the activity of the Security Service to counteract terrorism have been defined. International experience of counteracting terrorism and its use in Ukraine has been analyzed. The ways of development of the forms of interaction of the Security Service with the state

authorities and the public in the field of counteracting terrorism have been found out.

Key words: Security Service of Ukraine, terrorism, counteraction to terrorism, principles, competence, powers, administrative and legal form, organizational forms, normative and legal act, individual and legal act, information and analytical work, interaction.

Підп. до друку 21.11.2017 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний.
Обл.-вид. арк. 1,0. Тираж 100 пр. Вид. №5/17.

Віддруковано у видавництві «Ярославна»,
40030, Суми, вул. Горького, 2,
тел.: +38-050-085-80-30

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
серія ДК №332 від 09.02.2001 р., видане Державним
Комітетом інформаційної політики, телебачення
та радіомовлення України.